Дело C-296/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване:

3 юли 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Bundesgerichtshof (Германия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

12 май 2020 г.

Ищец:

Commerzbank AG

Ответник:

E.O.

BUNDESGERICHTSHOF

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

[...]

от

12 май 2020 г.

по дело

Commerzbank AG, … Дюселдорф,

ищец и жалбоподател в ревизионното производство,

[...]

срещу

E.O., … Швейцария,

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

ответник и ответник в ревизионното производство,

[...] **[ориг. 2]**

На 12 май 2020 г. единадесети граждански състав на Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) [...]

определи:

I. Спира производството по делото.

II. На основание член 267 ДФЕС отправя до Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси относно тълкуването на Конвенцията относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, подписана в Лугано на 30 октомври 2007 г. (понастоящем: Конвенция от Лугано II):

1. Трябва ли член 15, параграф 1, буква в) от Конвенцията от Лугано II да се тълкува в смисъл, че „извършването“ на търговски или професионални дейности в държава, обвързана по конвенцията, където потребителят има местоживеене, предполага извършване на трансгранична дейност от съдоговорителя на потребителя от момента на изготвяне и сключване на договора, или тази разпоредба се прилага и за определяне на компетентния да разгледа иск съд, когато към момента на сключване на договора страните по договора са установили своето местоживеене по смисъла на членове 59 и 60 от Конвенцията от Лугано II в същата държава, обвързана по конвенцията и връзката на правните отношения с чужбина е възникнала впоследствие **[ориг. 3]**, тъй като по-късно потребителят се е преместил в друга държава, обвързана по конвенцията?

2. Ако към момента на сключване на договора не е необходима трансгранична дейност:

Изключва ли член 15, параграф 1, буква в) във връзка с член 16, параграф 2 от Конвенцията от Лугано II по общ начин определянето на компетентния съд съгласно член 5, точка 1 от Конвенцията от Лугано II, когато между сключването на договора и предявяването на иска потребителят се премести в друга обвързана по конвенцията държава, или освен това е необходимо съдоговорителят на потребителя да извършва търговски или професионални дейности и в новата държава на пребиваване или да насочва дейностите към тази държава, и договорът да попада в обхвата на тези дейности?

Мотиви:

I.

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

1 Банката ищец, акционерно дружество по германското право, със седалище във Франкфурт на Майн, подава иск срещу ответника за просрочени суми по овърдрафт на разплащателна сметка.

2 През 2009 г. чрез своя филиал в Дрезден ищецът открива разплащателна сметка на ответника, който в онзи момент живее в Дрезден, като **[ориг. 4]** я води под формата на текуща сметка и предоставя редовни извлечения. По-късно ищецът дава на ответника кредитна карта, плащанията по която по договор се осъществяват чрез посочената по-горе разплащателна сметка. Както въззивната инстанция е установила, впоследствие ищецът е потърпевш поради просрочен овърдрафт на разплащателната сметка, когато ответникът е плащал с кредитната карта, без по разплащателната сметка да има достатъчно покритие. Такъв е бил случаят със задължаване на кредитната карта на 3 септември 2013 г. в размер на 4977,92 EUR.

3 През януари 2015 г. ответникът, който през 2014 г. се е преместил в М. (Швейцария), иска да прекрати договорните си отношения с ищеца. Към онзи момент текущото салдо по разплащателната сметка е в размер на 6283,37 EUR. Ответникът отказва да плати салдото заради сумата от септември 2013 г., защото кредитната карта била използвана неправомерно от трето лице без негово съгласие. Ищецът оспорва и посочва, че подписът на ползвателя на кредитната карта върху представените документи е този на ответника.

4 През април 2015 г. след няколко неуспешни напомняния ищецът прекратява „кредитното взаимоотношение“ с незабавно действие и обявява за изискуемо свое вземане в размер на 4796,56 EUR заедно с лихви и разходи от последното извлечение по сметката. Ответникът не погасява това задължение.

5 Районният съд отхвърля иска за плащане на 4856,61 евро заедно с лихвите като недопустим заради липса на компетентност. Ищецът обжалва безуспешно. С допуснатата до разглеждане от въззивния съд ревизионна жалба ищецът продължава да поддържа исканията си. **[ориг. 5]**

II.

6 Успехът на ревизионната жалба зависи от тълкуването на член 15, параграф 1, буква в) и член 16, параграф 2 от Конвенцията относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, подписана в Лугано на 30 октомври 2007 г. (ОВ L 147, 2009 г., стр. 5, наричана по-нататък: „Конвенцията от Лугано II“). Ето защо, преди да се постанови решение, производството следва да се спре и на основание член 267 ДФЕС да се отправи преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз (наричан по-нататък: „Съдът“).

7 1. В настоящия случай, а и както е приела въззивната инстанция, съгласно член 63, параграф 1 и член 64, параграф 2, буква а) от Конвенцията от

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

Лугано II международната компетентност на сезирания съд се определя съгласно разпоредбите на посочената конвенция, тъй като искът е подаден през ноември 2016 г. и следователно след влизането в сила на конвенцията както за Европейския съюз, така и за Швейцарската конфедерация [...] решение от 20 декември 2017 г., C-467/16, Schlömp, [...] [ECLI:EU:C:2017:993] т. 37 [...], и към онзи момент ответникът е имал местожителство в Швейцария.

8 2. Международната компетентност на предходните инстанции би могла да произтече единствено от член 5, точка 1 от Конвенцията от Лугано II, тъй като с оглед на местоживеенето на ответника в Швейцария при подаването на иска международната компетентност на германския съд не е налице нито по член 2, параграф 1 от Конвенцията от Лугано II, нито по член 16, параграф 2 от нея. Според обстоятелствата в ревизионното производство, условията по член 5, точка 1 от конвенцията са изпълнени.

9 а) Предмет на производството са дела, свързани с договор, **[ориг. 6]**

10 Тъй като текстът на член 5, точка 1 от Конвенцията от Лугано II съвпада с този на член 7, точка 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (наричан по-нататък: „Регламент 1215/2012“) и на действащия преди това член 5, точка 1 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (наричан по-нататък: „Регламент 44/2001“), съдебната практика на Съда относно тълкуването на тези разпоредби от правото на Съюза е релевантна и за тълкуването на член 5, точка 1 от Конвенцията от Лугано II (вж. решение от 20 декември 2017 г., C-467/16, Schlömp, [...] [ECLI:EU:C:2017:993] т. 46 и сл., решение от 11 април 2019 г., C-603/17, Bosworth und Hurley, [...] [ECLI:EU:C:2019:310] т. 22, решение от 2 май 2019 г., C-694/17, Pillar Securitisation, [...] [ECLI:EU:C:2019:345] т. 27 и определение от 15 май 2019 г., C-827/18, MC, [...] [ECLI:EU:C:2019:416] т. 19).

11 Понятието „дела, свързани с договор“ трябва да се тълкува самостоятелно, за да се осигури еднаквото прилагане на конвенцията във всички подписали я държави (вж. Решение на Съда на Европейския съюз от 14 март 2013 г., C-419/11, Ceská sporitelna, [...] [ECLI:EU:C:2013:165] т. 45 и цитираната съдебна практика), и предполага, че може да се определи задължение, поето доброволно от дадено лице към друго, на което се основава съответният иск (вж. решение на Съда на Европейския съюз от 14 март 2013 г., C-419/11, Ceská sporitelna] [...] [ECLI:EU:C:2013:165] т. 46 и следваща и цитираната съдебна практика). Достатъчно е ищецът убедително да твърди договорни права (вж. решение на Съда на Европейския съюз от 4 март 1982 г. – 38/81, Effer, [...] [ECLI:EU:C:1982:79] т. 7, решение от 28 януари 2015 г., C-375/13,

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

Kolassa, [...] [ECLI:EU:C:2015:37] т. 61 и следваща и решение от 20 април 2016 г., C-366/13, Profit Investment SIM, [...] [ECLI:EU:C:2016:282] т. 54).

12 Разглежданият случай е именно такъв. Тъй като ищецът иска погасяване на салдо вследствие на непогасен при всички случаи овърдрафт по разплащателна сметка след прекратяване на договора **[ориг. 7]** и по този начин връщане на предоставен заем, тъй като чрез непогасения овърдрафт конклудентно се сключва договор за потребителски заем [...] [национална съдебна практика].

13 б) Предоставянето на заем на ответника от банката ищец е услуга по смисъла на член 5, точка 1, буква б), второ тире от Конвенцията от Лугано II (вж. решение от 15 юни 2017 г., C-249/16, Kareda, [...] [ECLI:EU:C:2017:472] т. 34 и следващи; [...] [национална съдебна практика]). Съгласно тази разпоредба релевантно за всички искове по договор за заем е мястото, където е било предоставено съществените задължение по договора (вж. решение от 15 юни 2017 г., [...] [C-249/16, Kareda] [ECLI:EU:C:2017:472] т. 29 и следваща; [...] [национална съдебна практика]). При договор за кредит съществените задължение е самото предоставяне на заетата сума, докато задължението на заемателя да върне тази сума е последица от изпълнението на престацията на заемодателя (вж. решение от 15 юни 2017 г., [...] [C-249/16, Kareda] [ECLI:EU:C:2017:472] т. 41; [...] [национална съдебна практика]). Следователно тук релевантното за съответната компетентност по член 5, точка 1, буква б), второ тире от конвенцията място е Дрезден, тъй като заемът е бил предоставен там.

14 3. Поставя се обаче въпросът, както е приела въззивната инстанция, дали в настоящия случай член 15, параграф 1, буква в) и член 16, параграф 2 от Конвенцията от Лугано II изключва приложението на член 5, точка 1 от нея.

15 а) При тълкуването на членове 15 и 16 от Конвенцията от Лугано II следва да се вземе предвид постановената съдебна практика по членове 15 и 16 от Регламент 44/2001 и членове 17 и 18 от Регламент 1215/2012, тъй по съдържание тези разпоредби са идентични (вж. решение от 2 май 2019 г., C-694/17, Pillar Securitisation, [...] [ECLI:EU:C:2019:345] т. 27). **[ориг. 8]**

16 б) Компетентността на съдилищата се определя съгласно Раздел 4 от конвенцията, ако са изпълнени трите условия по член 15, параграф 1 от нея. Първо, едната страна по договора да има качеството на потребител, който действа за цел, за която може да се приеме, че е извън неговата търговска дейност или професия, второ, договорът между такъв потребител и търговец да е действително сключен, и трето, такъв договор трябва да попада в една от категориите, посочени в член 15, параграф 1, букви а)—в) от конвенцията. Тези условия трябва да бъдат изпълнени кумулативно, така че, ако едно от трите липсва, компетентността не може да се определя според правилата в областта на потребителските договори (вж. решение от 14 март 2013 г., C-419/11, Ceskä sporitelna, [...] [ECLI:EU:C:2013:165] т. 30, решение

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

от 28 януари 2015 г., C-375/13, Kolassa, [...] [ECLI:EU:C:2015:37] т. 23, решение от 23 декември 2015 г., C-297/14, Hobohm, [...] [ECLI:EU:C:2015:844] т. 24 и решение от 26 март 2020 г., C-215/18, Primera Air Scandinavia, [...] [ECLI:EU:C:2020:235] т. 56).

17 От обстоятелствата в ревизионното производство, може да се изходи от наличието на първите две условия. Не може обаче да се каже еднозначно дали е изпълнено и третото условие. Тъй като спорният договор за заем не попада в обхвата на член 15, параграф 1, букви а) и б) от Конвенцията от Лугано II, тук следва да се вземе предвид само член 15, параграф 1, буква в) от нея, който включва и чисти договори за кредит (вж. решение от 2 май 2019 г., C-694/17, Pillar Securitisation, [...] [ECLI:EU:C:2019:345] т. 28 и следващи) и предполага, че договорът е сключен с лице, което извършва търговски или професионални дейности в държава, обвързана по настоящата конвенция, където потребителят има местоживеене, или който с всички средства, поне отчасти, насочва дейностите си към тази държава, и договорът попада в обхвата на тези дейности. **[ориг. 9]**

18 в) Относно тълкуването на „насочването“ Съдът е посочил, че „за да е приложим член 15, параграф 1, буква в) от Регламент 44/2001, търговецът трябва да е изразил волята си да установи търговски отношения с потребителите на една или няколко държави членки, включително тази, където потребителят има местоживеене“, ето защо при договор между търговец и потребител следва да се установи дали преди евентуалното му сключване е имало показатели, доказващи, че търговецът е възнамерявал да влезе в търговски отношения с потребители с местоживеене в други държави членки, включително и в държавата членка, където потребителят има местоживеене, в смисъл че е бил склонен да сключи договор с тези потребители (решение от 7 декември 2010 г., съединени дела C-585/08 и C-144/09, Pammer и Hotel Alpenhof, [...] [ECLI:EU:C:2010:740] т. 75 и следваща).

19 Този състав е склонен да счита, че „извършването“ на дейност по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Конвенцията от Лугано II изисква другата страна по договора с потребителя да е изразила волята си да установи търговски отношения с потребителите на другата държава по договора, ето защо това условие тук не е налице, защото както в настоящия случай, при сключване на договора седалището на потребителя и съдоговорителя е било в една и съща държава, обвързана по конвенцията [...] **[ориг. 10]** [...] [позоваване на правната доктрина и на съдебната практика].

20 Фактът, че член 15, параграф 1 от Конвенцията от Лугано II съдържа изключение както от правилото за обща компетентност, установено в член 2, параграф 1 от нея, така и от правилото за специална компетентност, предвидено в член 5, точка 1, по дела, свързани с договори, и поради това трябва да бъде предмет на стриктно тълкуване, подкрепя това становище (вж. решение от 14 март 2013 г., C-419/11, Ceskä sporitelna, [...]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

[ECLI:EU:C:2013:165] т. 26 с допълнителни доказателства, решение от 28 януари 2015 г., C-375/13, Kolassa, [...] [ECLI:EU:C:2015:37] т. 28, решение от 23 декември 2015 г., C-297/14, Hobohm, [...] [ECLI:EU:C:2015:844] т. 32 и решение от 26 март 2020 г., C-215/18, Primera Air Scandinavia, [...] [ECLI:EU:C:2020:235] т. 55). Освен това от практиката на Съда следва, че макар член 15, параграф 1, буква в) от Конвенцията от Лугано II да има за цел защитата на потребителите, това не означава, че тази защита е абсолютна (вж. решение от 7 декември 2010 г., C-585/08 и C-144/09, Pammer und Hotel Alpenhof, [...] [ECLI:EU:C:2010:740] т. 70, решение от 6 септември 2012, C-190/11, Mühlleitner, [...] [ECLI:EU:C:2012:542] т. 33 и решение от 23 декември 2015 г., C-297/14, Hobohm, [...] [ECLI:EU:C:2015:844] т. 32).

21 Освен това според този състав запазването на член 15, параграф 1, буква а) и буква б) от Конвенцията от Лугано II, въпреки текста на член 15, параграф 1, буква в) от нея, който обхваща и такива видове договори, като посочените в първите две букви, има за цел да обхване и положения, в които не съществува никакъв международен елемент при сключването на договора, докато буква в) още в този момент вече предполага трансгранична дейност на съдоговорителя на потребителя. Накрая, в подкрепа на това изискване се посочва фактът, че „извършването“ не представлява напълно самостоятелно понятие, а само особен случай на „насоки“ [...] [позоваване на правната доктрина].

22 Правилното прилагане на член 15, параграф 1, буква в) от Конвенцията от Лугано II обаче не е толкова очевидно, че да не оставя място за разумно съмнение (вж. решение от 6 октомври 1982 г., 283/81, Cilfit и др., [...] [ECLI:EU:C:1982:335] т. 16 и решение от 15 септември 2005 г., C-495/03, Intermodal Transports, [...] [ECLI:EU:C:2005:552] т. 33). Тъй като в преюдициалното запитване, по което е постановено решение на Съда от 17 ноември 2011 г. (C-327/10, Hypotecni banka, [...] [ECLI:EU:C:2011:745]), запитващата юрисдикция приема, че разглежданият в главното производство договор за заем представлява договор, сключен от потребител по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Регламент № 44/2001 (вж. заключение на генералния адвокат Trstenjak от 8 септември 2011 г., C-327/10, Hypotecni banka, [ECLI:EU:C:2011:561] т. 41, т. 87), и на това основание Съдът тълкува Регламент № 44/2001 в смисъл, че в положение като разглежданото в главното производство при определени обстоятелства е налице компетентност на юрисдикциите на държавата членка, на чиято територия се намира последният известен постоянен адрес на потребителя съгласно член 16, параграф 2 от Регламент № 44/2001 (вж. решение от 17 ноември 2011 г., [...] [C-327/10, Hypotecni banka] [ECLI:EU:C:2011:745] т. 55). В делото по главното производство тогава, както е и в настоящия случай, към момента на сключване на договора потребителят е имал местоживеене в същата държава членка като съдоговорителя си, после ищец в главното производство (вж. решение от 17 ноември 2011 г., [...] [C-327/10, Hypotecni banka] [ECLI:EU:C:2011:745] т. 20 и т. 22).

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

23 г) Ако „извършването“ на дейността на съдоговорителя на потребителя по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от конвенцията е налице и тогава, когато и двамата имат местоживеене или седалище в една и съща държава, би възникнал и въпросът дали след преместването на потребителя от общата **[ориг. 12]** държава по местоживеене в друга държава, обвързана по конвенцията, член 16, параграф 2 от конвенцията обосновава без други условия изключителна компетентност на съдилищата в новата държава на местоживеене на потребителя [...] [позоваване на правната доктрина и на съдебната практика] или освен това е необходимо съдоговорителят на потребителя да упражнява търговска или професионална дейност в тази държава или да насочи такава дейност към тази държава [...] [позоваване на правната доктрина и на съдебната практика].

24 По мнение на този състав [...] [позоваване на правната доктрина] в подкрепа на едно такова допълнително условие говори общата **[ориг. 13]** цел, формулирана в съображение 11 на Регламент 44/2001 и в съображение 15 на Регламент 1215/2012, да се гарантира предвидимостта на компетентния съд (вж. решение от 28 януари 2015 г., C-375/13, Kolassa, [...] [ECLI:EU:C:2015:37] т. 29, решение от 23 декември 2015 г., C-297/14, Hobohm, [...] [ECLI:EU:C:2015:844] т. 39 и решение от 26 март 2020 г., C-215/18, Primera Air Scandinavia, [...] [ECLI:EU:C:2020:235] т. 62). Член 15, параграф 1, буква в) от Конвенцията от Лугано II позволява на търговеца да управлява риска си от съдебна компетентност, като за разлика от член 15, параграф 1, буква а) и буква б) обуславя съдебната компетентност на потребителя на наличието към момента на сключване на договора на дейността на търговеца в държавата по местоживеене на потребителя [...] [позоваване на правната доктрина]. Едно такова управление не би било гарантирано, ако след сключване на договора при смяна на местожителството изключителната компетентност по член 16, параграф 2 от Конвенцията от Лугано II бъде преместена в друга държава, в която търговецът не е бил насочил дейността към момента на сключване на договора [...] [позоваване на правната доктрина]. За сметка на това изискването самият търговец, упражнявайки дейността си или насочването си към новата държава на пребиваване, да е установил достатъчна връзка с тази държава, би означавало да се установи равновесие между защитата на потребителите, посочена в член 16 от конвенцията, и интереса на търговеца от предвидимост и планиране [...] [позоваване на правната доктрина].

25 Съответно и Schlosser (Доклад относно Конвенцията за присъединяването на Кралство Дания, Ирландия и Обединено кралство Великобритания и Северна Ирландия към Конвенцията относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право и към Протокола за нейното тълкуване от Съда на Европейските общности, ОВ C 59, 1979 г., стр. 71, точка 61),[...]) е приел, че когато потребителят променя местожителството с в друга **[ориг. 14]** държава след сключване на договора, раздел „Компетентност при потребителски договори“ от Брюкселската конвенция относно компетентността и

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ

изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела в редакцията на първата Конвенция за присъединяване от 9 октомври 1978 г. (наричана по-нататък „Конвенцията за присъединяване“) следва да се счита за попадащ без други условия в обхвата на уредените случаи по силата на член 13, параграф 1, точка 1 и точка 2 от Брюкселската конвенция, но по член 13, параграф 1, точка 3 от последната само тогава, когато посочените в тази разпоредба условия са изпълнени в новата държава на местожителство на раздел „Компетентност при потребителски договори [...] [позоваване на правната доктрина].

26 д) Ако „извършването“ по смисъла на член 15, параграф 1, буква в) от Конвенцията от Лугано II изисква трансгранична дейност на търговеца още при сключване на договора, с оглед на обстоятелствата по ревизионното производство, условията не биха били изпълнени, така че противно на решението на въззивната инстанцията компетенцията по член 5, точка 1 от конвенцията не би била изключена.

27 За сметка на това, ако член 15, параграф 1, буква в) и член 16 от Конвенцията от Лугано II бяха приложими и когато потребителят и неговият съдоговорител са установени в една и съща държава към момента на сключването на договора, и когато след преместването на потребителя на основание член 16 от конвенцията би било приложимо единствено новото му местоживеене, иск пред **[ориг. 15]** компетентния съд по член 5, параграф 1 от конвенцията би бил изключен и въззивният съд правилно би направил извод за липсата на международна компетентност на германските съдилища.

[...][Подписи]

[предходни съдебни инстанции]

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ